

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Errore Regulae Traditv.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

DE CONDITIONIBVS.

CONDITIONVM alix sunt honestæ, & pertinentes ad coniugium. Alix peregrinæ, nihil pertinentes ad coniugium. Alix turpes. Alix impossibiles.

PRIMA REGVLA EST PERPETVA.

CONDITIO honesta, & pertinens ad coniugium, adiecta in principio contractus, si non fuerit impleta, dissoluit contractum. Quales sunt hæ conditiones, Si parentes consenserit. Si dos mihi dabitur pro nostris facultatibus conueniens. SED cum sequitur conscientia, non expectata conditionis impletione, ea coniunctio iudicatur esse coniugium, quia personæ conuenientes discedunt à conditione.

ALIA REGVLA.

SI uero est conditio peregrina, non pertinens ad coniugium, ut: Ducam te, si dederis mihi centum aureos, ubi non intelligitur dotis mentio, talis conditio intelligitur esse otiosa, & pronuntiatur pro coniugio. Talis est conditio: Ducam te, si Cæsar inferet bellum Turcis. Pronuntiatur etiam pro coniugio, cum adduntur conditiones turpes, aut impossibiles, ut: Si inuenero te uirginem. Item: Si dabis mihi Byzantium. Hæ conditiones tanquam non additæ rejiciuntur, fortassis quia gubernatores sophisticam & petulantiam in decipiendo misero & imbecilli sexu prohibere uoluerunt.

DE ERRORE REGVLA
TRADITVR.

DISSOLVI posse sponsalia & coniugium, propter errorem personæ, non propter errorem fortunæ, id est, cum dolus interuenit, seu error de homine, sicut Iacob tradita est Lia pro Rachel. Sed Iacob non est usus summo iure. AT propter errorem fortunæ non dissoluntur sponsalia aut coniugium, ut si qua putet, sponsum esse diuitem aut nobilem, aut non habere liberos. Talis error nihil ad substantialia coniugij pertinet. VETVSTAS de uero quodam errore fortunæ etiam pronuntiatur, posse dissolui contractum, uidelicet, si quis liber ignorans ducat seruam, putans esse liberam. Hæc constitutio prorsus politica est, & nunc, quia uetus consuetudo de seruis in Europa magna ex parte abolita est, non indiget longa disputatione. Olim uero causa fuit eius constitutionis, quia nati ex ancillis excludebantur à successione, quæ propria erat ingenuorum. Sed cum liber sciens ducit ancillam, Ecclesia non dissoluit, sicut inter Abraham & Agar uere coniugium fuit.

ALIA

Alius error est, de quo difficilius questio est: Si quis ignorans ducit ab alio compressam, aut gravidam ex alio, an liceat dissolvi sponsalia & coniugium, ut saepe petitur. Sape affertur hæc questio in iudicia, sed usitato iure pronuntiatur, ut sponsus seu maritus retineat ante compressam à se uel ab alio, siue sciens, siue inscius talem duxerit. Et fortassis in recentibus constitutionibus hoc sancitum est, te facile dissoluantur coniugia, & ne ardeat leuitas eorum, qui libenter uxores qualicumque prætextu abijciunt, quoquo modo uoluntate mutata.

NOTA sic igitur præfens consuetudo, de qua extant dicta expressa in iure Canonico. Sed in Deuteronomio, cap. 22. alia sententia est, quæ iubet lapidibus obrui compressam ab alio, quæ postea tanquam uirgo nupsit alteri, si fuerit accusata, & uir petit diuortium. Hæc fuit uetus seueritas in lege diuina, quam aliquantisper & alia gentes sapientiores imitatae sunt. Creusa apud Euripidem græua nubit Xutho duci, & natus est ex ea Ion, quem mater infan-tem exposuit. Postea re prolata mater supplicium metuit, sed seruat à Pallade. Et apud Terentium in Hecyra, Pamphilus non uult recipere coniugem, quam putat ex alio gravidam fuisse. Erant igitur in eo casu usitata diuortia. Sed addam ordine de quibusdam casibus accommodatas commonefactiones.

P R I M A.

LEX Moysi iubebat eum, qui compressisset puellam, ducere eam uxorem, & ei dotem attribuere, siue promississet coniugium, siue non promississet. Sed nostra iura non cogunt te ducere à te compressam, si non promissisti coniugium. Dotis tamen mentionem faciunt. Ducat autem dotem. Quod idem fuit usitatum Attico iure.

S E C V N D A A D M O N I T I O.

FORTASSIS ideo ab antiqua consuetudine discessit recentior ætas, quæ cogit retinere compressam ab alio, quia scilicet accusare nouam nuptam, saepe propter suspiciones aut offensiones qualiscunque in periculum uenirent innocentes. Sape etiam patefierent arcana delicta, quæ regi multo honestius & utilius est, iuxta illud: Omnia delicta tegit dilectio. Itaque gubernatores prohibere accusaciones uoluerunt: Nec uituperandum est hoc consilium.

ETSI autem non fero nouas leges, tamen modeste dicere licet, quid uideatur prodesse. Primum tentanda est reconciliatio, ut is, qui errore duxit compressam ab alio, retineat eam, præsertim si est modesta. Quia diuortia saepe magnæ calamitates sequuntur, quarum habenda ratio est à iudice, & ab actore. Sin autem reconciliatio perfici non potest, sapiens iudex, cuius ea est autoritas, ne postea miretur

D d 5 sen-entia.

sententia, imitari potest exemplum legis Mosaicæ, eo usque, ut de di-
uortio pronuntiet. Notum est enim, leges forenses Moyli non perti-
nere ad nostras politias, sed tamen ibi conspicitur, quid Deus appro-
bat. POSSUNT igitur legum conditores suo loco hanc legem
ferre, ut in tali casu, si reconciliatio non procedat, fiat diuortium. Et
multo intolerabilior est error in hoc casu, quam si quis ignorans du-
xisset ancillam. Et possunt addi aliæ rationes honestæ. Sed exem-
plum legis Mosaicæ plus munit conscientias, quam alia argumenta.
Quia ex testimonio legis diuinæ certi sunt legislatores & iudices, se
non facere contra voluntatem Dei.

ALIYS CASVS.

SAEPER & de hoc casu quæritur: An habens uxorem, ut Dauid,
& aliam attingens, possit deinde mortuis prioribus coniugibus ducere
compressam antea, cum maritus esset alterius, aut ipsa alterius
coniunx? Canones prohibent coniugium in hoc casu. Prohibent
item, si facta sit machinatio ad interficiendum coniugem alterius.
Hæc decreta bono consilio facta sunt, ut adulteria maiore cura viten-
rentur. Sed exemplum Davidis ostendit, in hoc casu coniugium posse
concedi, & hac *in causa* iudex nunc quoque, uti potest, præferim cum
politici Magistratus adulteria non puniunt, & Deo valde displicent
vagabundæ commixtiones.

ALIA QVAESTIO.

AN LICEAT CHRISTIANO DUCERE
Ethnicam, aut alioqui dissentientem
de Religione?

PROHIBENT Canones ducere Ethnicam & Hæreticam: quod
etiam bono consilio constitutum est: quia & lex diuina prohibet
coniugia cum Philistæis. Sed hic quoque nosse regulam necesse est: Ecce
angelum non abolet politias. Sed concionatur de iusticia cordis: In-
terea in vita externa sinit nos uti legibus politicis, non pugnantibus
cum legibus naturalibus, sicut utimur diuersis dierum spacijs. Ita
Paulus expresse iubet, ut retineant Christiani coniuges, quæ volunt
in eodem coniugio manere, etiam si non amplectuntur eandem reli-
gionem. Et addit consolationem: Sanctificatur vir infidelis per uxo-
rem fidelem, id est, credenti usus coniugij sit mundus, id est, non dis-
plicens Deo, etiam si coniunx de religione dissentit, sicut dicitur.
Sanctificatur cibus per uerbum & orationem, id est, est concessus, non
displicet Deo usus cibi. ITA mater Augustini Christiana ma-
sit in coniugio mariti ethnici, & quidem asperi, qui postea obsequijs
& virtute uxoris morus est, ut ad agnitionem Christi flecteretur. *As*

alia exempla in historijs obuia sunt plurima, quorum consideratio & nostro tempore utilis est, ne propter religionem coniuges diuellantur, qui manere in eodem coniugio cupiunt, ut sæpe propter sobrietatem ægre diuellantur. Et Christianus suis obsequijs retinere beneuolentiam coniugis studeat, ne captare occasionem diuortij videatur.

DE DIUORTIO.

DICTVM est in definitione, coniugium esse legitimam & indissolubilem coniunctionem vnus maris & vnus feminae. Nec dubium est, has restrictiones cõgruere ad primam institutionem, quia Deus voluit genus humanum non ut pecudes vagari commixtionibus, sed marem & feminam certo ordine copulatos esse, & huius ordinis obseruatione obœdientiam ipsi debitam præstare. **E**T hunc ordinem seuerissimis legibus sanxit, & perpetuo tristissimis pœnis in toto genere humano omni tempore confusiones huius ordinis punit, vt ostendunt diluuium, delictio Sodomæ, Sybaris, Thebarum, Troiæ, & plurimarum gentium. **E**T huius tantæ seueritatis causa est, quod vult Deus in genere humano lucere Castitatis intellectum, ut sciamus & ipsum esse mentem castam, & Castitatis amantem, & huius virtutis mentione discernamus eum a naturis immundis.

SANXIT igitur statim initio, ne dissoluerentur coniugia, iniquiens: Erunt duo in carnem unam, id est, inseparabiliter iuncti. Nam in hanc sententiam Dominus ipse hoc dictum citat, Math. 19. Et huic præcepto primi patres, Adam, Seth, & alij sine vlla dubitatione obtemperauerunt, & hanc doctrinam alijs tradiderunt. **S**E U postea laxata veteri disciplina, diuortia etiam recepta sunt, & eum iam ante Moysen vsitata essent, permixta sunt & voce legis Mosaicæ. Sed tamẽ initio metæ circumdata fuerunt, ne priuata leuitate fierent, sed in iudicij prius cognoscebantur causæ. **S**ANXIT igitur lex singulari consilio, ne rursus duceretur dimissa, quæ postea alteri nupta fuit. Detestatur enim Deus confusiones libidinum. **A** P U D veteres Atticos etiam consuetudo fuit, ut in iudicij causæ diuortij cognoscerentur. Sed postea apud Iudæos & Gentes secuta est maior leuitas & licentia, & priuato arbitrio facta sunt diuortia, siue causæ graves essent, siue leues, siue nullæ. Sunt & reductæ, quæ antea dimissæ fuerant, ut Cato petenti Hortensio cesserat Martiam, & post mortem Hortensij rursus eam sibi adiunxit. Talis leuitas occasionem quæstioni præbuit, Math. 19. Prohibet igitur Dominus diuortia in eo loco, excepto vno casu, videlicet adulterio, in quo casu persona suo scelere dissoluit coniugium, & è medio tollenda erat. Nec dissolutionis causa est persona innocens. Ideo vox filij Dei liberat innocen